

DEN GODA VARDAGEN

- Nordisk konferens om natur och kulturarv som resurs för god livsmiljö

- 1) **Jakobsstad – langsigtet arbejde med historiske fri-/naturområder komplementerer bygningsbevaringen og styrker byens identitet/image** ved stadsplanarkitekt Ilmari Heinonen, Jakobstads planlægningsafdeling (FI)
- 2) **Örkelljunga kommune i Skåne (LONA)** ved stadsarkitekt Gertrud Richter, Örkelljunga kommune og handläggare Ingegerd Ward, Naturvårdsverket (SE)
- 3) **Køge Kyst** ved borgmester Marie Stærke og direktør Jes Møller, Køge Kommune og museumsdirektør Christine Buhl Andersen, KØS – Museum for kunst i det offentlige rum (DK)
- 4) **Herand Landskabspark** ved Una Eiken, Herand Landskabspark (NO)
- 5) **Skive Kommune: Multifunktionelle jordbrugslandskaber** ved udviklingskonsulent Anders Rask Storgaard, Skive Kommune (DK)
- 6) **Malmö stad: Limhamns kalkbrott - Här förvandlas historia till framtid** ved kommunolog Mats Wirén, Malmö stad (SE)
- 7) **Hvidovre Kommune: Kulturarv 2650** ved museumschef Poul Sverrild, Historiens Hus Hvidovre (DK)
- 8) **Nacka kommun: Kortlægning af forskolers og skolars anvendelse af grønne områder** ved folkhälsoplanerare Nina Granath, Nacka Kommun (SE)
- 9) **Kristiansand, Bragdøya kystlag: Dugnad som sosial drivkraft og kulturbevarer** ved Klaus Olesen, Bragdøya kystlag (NO)
- 10) **Vága Kommuna: 3 x vinder af Miljøkampagnen** ved borgmester Albert Ellefsen, Vága Kommuna (FO)
- 11) **Groruddalen: Brobygning på tværs af etniske kulturer** ved kulturviter Synnøve Riise Bøgeberg, Oslo Kommune (NO)
- 12) **Mariagerfjord Kommune: Dejlig er fjorden** ved projektleder Marie Garsdal Brøsted, Mariagerfjord Kommune (DK)
- 13) **Nynäshamns kommun: Investering i motions- och mötesplatser i tätortsnära natur** ved kommunalråd Iljan Batlan, Nynäshamns kommun (SE)
- 14) **Lavaelvebyen Garðabær** ved planeringschef Arinbjorn Vilhjamsson (IS)

DEN GODA VARDAGEN – skriftlige præsentationer af projekterne

1) Jakobsstad – langsigtet arbejde med historiske fri-/naturområder komplementerer bygningsbevaringen og styrker byens identitet/image

ved stadsplanarkitekt Ilmari Heinonen, Jakobstads planläggningsavdelning (FI)

Jakobsstad (på finska: Pietarsaari) är en liten stad (20.000 invånare) som ligger vid Bottniska vikens kust, ungefär mitt emot Umeå. Staden grundades 1652, och dess olika utvecklingsskeden syns ännu tydligt stadsstrukturen av stadens centrum: den norra delen följer ännu 1700-talets konturer, den södra delen är byggt enligt empirestilens ruttmönster, efter stadsbranden 1835. Norr om stadens centrum finns trähusstadsdelen Skatan, som är en av Finlands största trästäder.

Det byggda kulturarvet är rikt, med representanter från fyra sekel. I stadens centrala delar finns ca 70 skyddade byggnader, flera av kulturhistoriskt riksintresse, de äldsta från 1700-talet, de yngsta från början av 1900-talet.

Det kanske mest kännetecknande för staden är ändå kanske dess ”gröna kulturarv” – parker, trädgårdar och rekreatiomsområden – som är en viktig del av stadsbornas goda vardag.

Detta arv är lika gammalt som själva staden: redan 1722 beslöts att skogen på Kittholmen strax bredvid stadens hamn inte får huggas (motiveringen var visserligen mera praktiskt än estetisk: skogen skyddade hamnen mot nordanvinden). På en karta från 1754 beskrivs Kittholmen som bergig och stenig, med gran och tall bevuxen. Denna beskrivning gäller fortfarande, och skogen med sina urgamla furor är idag stadens viktigaste centrala friluftsområde.

Efter branden 1835 fick staden sina första planmässiga urbana planterade områden, av vilka de flesta är fortfarande kvar i stadsbilden. Dessa planteringar hade en tydlig offentlig, urban karaktär.

I en ny stadsplan från 1901 fick parker och planteringar sin nuvarande roll som en väsentlig del av stadsmiljön. Planen hade ett medvetet funktionellt mål; att skapa ett nät av offentliga, för allmänheten tillgängliga parker i staden. Den största centrala parken utvecklades till en botanisk trädgård. I den av Bengt Schalin – den finska trädgårdsarkitekturens Grand Old Man - planerade Skolparken finns idag ca 1200 olika växtarter, arkitektoniskt är parken ett mästerverk och eventuellt den nordligaste representanten av ambitiös, klassisk parkarkitektur i Norden.

Under 2000-talet gick man igen tillbaka i tiden, då en förening började restaurera prostens Gabriel Aspegrens mönsterträdgård från 1758. Den återupplivade trädgården representerar på ett renodlat sätt ”nyttans tidevarv” med olika nyttoväxter; örter, köksväxter, äppelträd, vinbärsbuskar mm. Trädgårdens restaurering byggde på en detaljerad gammal dokumentering av trädgården, som kunde kompletterades och verifierades av arkeologiska undersökningar. Aspegrens trädgård ägs idag av en stiftelse och drivs av en stödförening, och den har blivit ett viktigt identitetsstärkande element i hela Jakobstadsnejden och ett populärt utflyktsmål.

Stadens grönområden har ett betydande turistiskt värde, men någon kommersiell överexploatering kan man inte tala om. Visserligen framfördes på 1970-talet en ide om att förvandla Kittholmens skogsområde till en regelrätt turistfälla, genom att placera några tiotal platsdinosaurier i naturlig skala i skogen. Tanken uppfattades av allmänheten som kuslig och blev skjuten i sank på några dagar, gudskelov.

2) Örkelljunga kommune i Skåne (LONA)

ved stadsarkitekt Gertrud Richter, Örkelljunga kommune og handläggere Ingegerd Ward, Naturvårdsverket (SE)

Projektets/initiativets titel	Naturvårdsprogram för Örkelljunga kommun. Huvuddokumentet har sedermera fått namnet Bland stengården och slättergubbar. Naturvårdsprogram för odlingslandskapet Örkelljunga kommun.
Hvad handler projektet/initiativet om? (3-5 linjer)	Projektet har genomstrukturerats av en helhetssyn där sambanden mellan landskapets natur- och kulturvärden särskilt lyfts fram, liksom betydelsen av ett aktivt brukande för att vidmakthålla natur- och kulturmiljöer. Genom projektet vill vi lyfta fram de viktiga sambanden mellan värdefulla naturområden och människans brukande av dessa.
Hvem igangsatte projektet?	Den lokala LRF-gruppen reagerade i en skrivelse år 2001 till Örkelljunga kommun där man påtalade behovet av att lyfta fram landsbygden och nödvändigheten av aktiva lantbrukare. Kommunen ställde sig positiv och en arbetsgrupp sattes samman.
Hvem indgår som samarbejdspartner i projektet/initiativet?	I arbetsgruppen som numera heter Naturvårdsgruppen, ingår två politiker, kommunens miljöchef sedermera även landsbygdssamordnaren och stadsarkitekten, representanter från LRF och från den lokala naturskydds-föreningen; Örkelljungabygdens Natur.
Projektets finansiering, bevilling og tidsramme	Projektet har finansierats till 50 % av Naturvårdsverket via Naturvårds-investeringsmedel, NIP, och 50 % har finansierats av Örkelljunga kommun. Finansieringen av bykvällarna har skett genom EU:s kompetensutvecklingsmedel via länsstyrelsens landsbygdsavdelning. Projektet påbörjades 2005 och slutförs under 2009.
Hvordan er projektet organiseret?	Regionmuseet har av Örkelljunga kommun genom kommunstyrelsen fått uppdraget att utarbeta Naturvårdsprogrammet . Det praktiska arbetet har utförts av en kulturvetare från Regionmuseet och en biolog från Örkelljungabygdens natur. Kopplat till arbetet med Naturvårdsprogrammet finns en referensgrupp bestående av ämnesexperter från Regionmuseet. Naturvårdsgruppen med politisk ordförande tillika vice ordförande i kommunstyrelsen har fortlöpande följt arbetet.
Hvorfor blev projektet igangsatt (baggrund) og hvilke konkrete problemer søger projektet at løse (hvad er projektets motivering)?	Aktiva lantbrukare är en förutsättning för en levande landsbygd med ett landskap attraktivt för både boende och turister. Örkelljunga kommun ligger i mellan- och skogsbygden där antalet lantbrukare minskat påtagligt under de senaste decennierna. I landskapet syns effekterna av detta i form av successiv igenväxning eller skogsplantering. För att skapa ett kunskapsunderlag rörande landsbygdens natur- och kulturvärden har Örkelljunga kommun utarbetat detta Naturvårds-program som integrerar kulturmiljöer och friluftsliv. Naturvårdsprogrammet ska även utgöra en bas för en framtida utveckling av landsbygdens natur- och kulturmiljöer och för att behålla landskapet öppet.
Hvordan er projektet grebet an (hvilken strategi/metode er anvendt)?	Naturvårdsprogrammet vill lyfta fram sambandet mellan värdefulla natur- och kulturmiljöer och människans brukande av dessa. Genom att ha kunskap om landskapets historiska bakgrund skapas goda förutsättningarna för det framtida arbetet med bevarande och utveckling av landskapets natur- och kulturvärden.
Hvorfor er projektet grebet an på den valgte måde?	För att få med viktig historik och för att få många kontaktytor för att kunna ta tillvara mångas kunskaper. I arbetet med landskapsfrågor är det nödvändigt att arbeta utefter en helhetssyn för att nå ett bra resultat.
Hvad er processen /procesforløbet i projektet?	Arbetet med naturvårdsprogrammet har förlöpt enligt följande process: Genomgång av tidigare inventeringar, äldre källmaterial, historiska kartor samt upprättande av historiska kartöverlägg. Byvis fältarbete

	<p>Analys och sammanställning Förmedling via byrapporter och bykvällar Täta kontakter har hållits mellan inventerare och naturvårdsgruppen för att säkra att rätt saker har blivit gjorda.</p>
Hvor i procesforløbet er man aktuelt?	Några bykvällar återstår i övrigt är projektet klart. Kommunen kommer nu att ta ställning till huruvida huvuddokumentet ska gå ut på samråd och utställning i enlighet med plan- och bygglagen och därmed bli ett tyngre dokument tillhörande kommunens översiktsplan.
Hvilke resultater er der opnået? (eller hvilke forventes der opnået?)	Avgörande för ett framtida kulturlandskap med en levande landsbygd, attraktivt för såväl människor som för växt- och djurarter, är ett fortsatt aktivt jordbruk i hela kommunen. Förhoppningen är att naturvårdsprogrammet för Örkellunga kommun kommer att utgöra en bas för framtida landsbygdsutveckling där en landsbygd med rika natur- och kulturvärden är en resurs för utveckling, inte ett hinder. Vi vill medverka till att bevarande och utveckling går hand i hand på ett långsiktigt hållbart sätt.
Har projektet ændret sig væsentligt i processen?	Kunskaperna och inställningen till vad som bidrar till en levande landsbygd har fördjupats och ändrats under projektets gång. Från början var allt som hände på landsbygden positivt men efterhand har kommunen fastnat för en mer restriktiv hållning t ex är permanentboende som använder/brukar marken positivare än fritidshusmattor där folk bara vistas tillfälligt.
Hvad er/ har været projektets styrker og svagheder? Hvilke barrierer har man stødt på i projektet?	En styrka är det breda samarbetet mellan kommunen, LRF, Örkellungabygdens natur, markägarna och experterna på Regionmuseet. Projektet har förlöpt med mycket bra samarbete mellan parterna. Det är nu en viss tröghet i att gå från förslag till genomförande av projektet. Vi hoppas att Leader kommer att förbättra detta.
Hvad er de vigtigste erfaringer opnået i	En erfarenhet är att det är viktigt med ett brett samarbete, att det krävs engagerade samarbetspartners.
Hvilke anbefalinger kan udledes af projektet til brug for myndigheders arbejde med 'natur og kulturarv som ressource for godt livsmiljø'	Naturvårdsarbetet är en viktig grund i kommunens översiktsplanevision om att hela Örkellunga ska leva med utgångspunkt i begreppen ”ryggraden” och ”upplevelsestråken”. Denna vision ger både förutsättningarna och framtidsmöjligheterna för en hållbar utveckling i kommunen. Ryggraden är den axel från sydväst mot nordost där den huvudsakliga infrastrukturen, servicen och möjligheten till god kollektivtrafik finns. Längs med ryggraden ska den framtida tätortsutvecklingen ske. Upplevelsestråken innefattar den omgivande landsbygden med sina potentialer i form av möjligheter till naturupplevelser, besöksnäringar, djurhållning, jordbruk mm. En del i arbetet med en levande landsbygd är visionen om upplevelsestråken. Upplevelsestråken leder från orterna ut på landsbygden och tillbaka igen till orterna De ger möjlighet till närrekreation till de boende längs med det centrala stråket, ryggraden. De ger möjlighet att vidareutveckla besöks- och upplevelseturistnäringarna för markägarna på landsbygden. Upplevelsestråken är en vision snarare än en fysisk verklighet och inte bestämda till sin placering utan flexibla och är tänkta att vidareutvecklas i samarbete med berörda och intresserade markägare. Stråken kan beroende på önskemål och möjlighet till finansiering anpassas till läge t ex förbi en nystartad bed- and breakfast eller en ridanläggning som önskar hyra ut hästar eller t ex förbi någon av kommunens över 1000 fornminnesobjekt och utformning t ex för vandring, cykel eller ridning. Naturvårdsprogrammet ligger också som ett underlag inför arbetet med att ta fram planeringsunderlag inför beslut om etablering av vindbruk i kommunen.
Kontaktperson(er)	Anders Sturesson, Söderåsens miljöförbund, tel 0435-782489 Cissela Olsson, Regionmuseet, tel 044-135727, 0733-135727 Gertrud Richter, stadsarkitekt Örkellunga kommun, tel 0435 55019, 073 43 55019

Presentation av LONA

LONA är en stor och bred satsning på naturvård. Mellan 2004 till 2006 beviljades 261 kommuner statliga bidrag till 1525 naturvårdsprojekt. Eftersom stöd till projekten har uppgått till högst 50 procent av kostnaden har även kommuner och andra lokala aktörer satsat både pengar och arbetstid. Sammantaget har LONA- projekten erhållit bidrag på 285 miljoner kronor och totalt omsatt drygt 700 miljoner kronor.

LONA har rötter i regeringens skrivelse 2001/02:173 En samlad naturvårdspolitik. I skrivelsen formuleras en grundsyn på naturvårdspolitik och satsningen på ett program för lokala naturvårdsåtgärder aviseras. Följande områden anses som viktiga i det fortsatta naturvårdsarbetet:

förstärkt dialog med medborgarna,
utvecklat sektorsansvar,
kommunal naturvård och frågor om tätortsnära natur,
fysisk planering som ett värdefullt verktyg,
beröringspunkter mellan naturvård och regional utveckling, natur och kulturturism samt kulturmiljövård,
friluftslivet och den sociala dimensionen i naturvården,
det fortsatta genomförandet av områdesskyddet,
bevarandet av arter,
vikten av kunskapsuppbyggnad och kunskapsspridning samt utbildning, folkbildning och information,
tillvaratagande av traditionell och lokal kunskap samt,
marknadsbaserade verktyg som en potential i det fortsatta naturvårdsarbetet.

I skrivelsen poängteras också att de av riksdagen antagna miljö kvalitetsmålen. Samtliga miljö kvalitetsmål anses ha viss koppling till naturvården eftersom de rör miljö kvaliteter som har betydelse för biosfären; för ekosystem, för växter och för djur m.m. men att det är vissa av miljö kvalitetsmålen som har särskilt stor relevans för naturvården. Dessa är Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Storslagen fjällmiljö, God bebyggd miljö samt Ett rikt växt- och djurliv (det sista var endast aviserat vid skrivelsens tillkomst).

LONA har haft som målsättning att få alla kommuner aktiva inom naturvård och därmed sammanhängande friluftsliv och att visa på hur naturvårdsprojekt har anknytning till andra politikområden. T.ex. betonar naturvårdsskrivelsen vikten av tätortsnära natur för att skapa möjligheter för det dagliga friluftslivet för en bättre folkhälsa. Utgångspunkten har varit en helhetssyn på natur- och kulturlandskapet.

LONA har på nationell nivå administrerats av Naturvårdsverket som har fördelat de statliga medlen mellan länen baserat på antal kommuner och befolkningsunderlag. Naturvårdsverket har verkat samordnande för LONA satsningen genom att erbjuda en skriftlig vägledning, en databas som är tillgänglig via internet med uppgifter om projekt och kontaktpersoner, årliga sammankomster för länsstyrelserna, utvärderingar, skrifter med goda exempel samt kontinuerlig vägledning till och mellan länen genom e-postnätverk.

Länsstyrelserna har beslutat vilka projekt i länet som beviljas bidrag och haft kontakter med kommuner och andra projektägare. Bidrag har kunnat ges till kommuner eller kommuner i samverkan med andra kommuner, föreningar eller lokala företrädare för statliga myndigheter.

Sammanfattningsvis kan Naturvårdsverket konstatera att den lokala naturvårds- satsningen har bidragit kraftfullt till att genomföra natur- och friluftspolitik.

Den lokala naturvårdssatsningen har också bidragit till miljömålsuppfyllelse till de miljö kvalitetsmål som har anknytning till naturvård och friluftsliv.

Den lokala naturvårdssatsningen har vidare:

Ökat stödet från kommunala politiker för naturvård och friluftsliv.

Lett till en markant ökning av omfattningen av lokalt naturvårdsarbete runt om i landets kommuner, även i sådana kommuner där intresset tidigare varit svalt.

Lett till tydligt ökade besöksfrekvenser i restaurerade områden.

Bevarat och utvecklat förutsättningarna för friluftsliv genom utbyggnad av en omfattande ”infrastruktur av friluftsanordningar” i form av leder, spänger, fågeltorn, naturpunkter för skolor m.m..

Lett till förbättrade livsbetingelser för de arter som gynnats av restaurerade lekbottnar, åtgärdade vandringshinder m.m..

Bidragit substantiellt till att skapa positiva effekter för lärande om naturvård i svenska kommuner samt att elever tillbringar mer tid utomhus.

Låtit naturvården komma närmare människorna och gett den sociala dimensionen i naturvården ökad betydelse.

Lagt stor vikt vid kunskapsuppbyggnad, kunskapsspridning, samt utbildning, folkbildning och information.

Höjt kunskapsnivån om naturvården bl.a. genom det stora antal inventeringar och naturvårdsplaner som genomförts.

Kanaliserat ett stort engagemang från de ideella föreningarna och en unik möjlighet att förverkliga idéer från en rad intressegrupper, och möjlighet att knyta ihop dessa med kommunernas eget arbete med naturvård och friluftsliv.

Väckt intresse för och ökat kunskapsnivån om naturvård hos nya grupper inom och utanför kommunorganisationen, inklusive hos sådana medborgargrupper som vanligtvis inte rör sig i naturen.

Lett till att naturvård kopplas ihop med andra politikområden som regional utveckling, natur- och kulturturism samt kulturmiljövård.

Den lokala naturvårdssatsningen visar också på att det är effektivt att koppla ihop åtgärder för naturvård med åtgärder för friluftsliv samt att möjligheten att räkna eget arbete som medfinansiering har varit en förutsättning för det stora engagemanget från de ideella föreningarna.

Genom det stora fokus som LONA har haft på den tätortsnära naturen samt på åtgärder för att få ut stora och delvis nya grupper i naturen har den lokala naturvårdssatsningen redan gett ett viktigt bidrag till en hållbar utveckling av tätorter samt pekat på betydelsen av naturen – det gröna och levande- som en nödvändig komponent för en hållbar utveckling av tätorter.

3) Køge Kyst

ved direktør Jes Møller, Køge Kommune og museumsdirektør Christine Buhl Andersen

4) Herand Landskapsark

ved Una Eiken, Herand Landskapsark (NO)

Prosjektets/initiativets tittel	Herand bygdelag/Herand landskapsark «Herand – den kulturhistoriske kulturhistoriske bygda»
Hvad handler projektet/initiativet om? (3-5 linjer)	Gjørekulturminnene og kulturlandskapet tilgjengelig for publikum og på bakgrunn av dette skape næring knytt til de verdiene kulturminnene og landskapet representerer
Hvem igangsatte projektet?	Herand bygdelag utarbeidet ein arbeidsplan - ”Herand – den kulturhistoriske bygda” som lå til grunn for at Herand ble en del av Fylkesmannen i Hordaland sitt landskapsark prosjekt
Hvem indgår som samarbeidspartner i projektet/initiativet?	Fylkesmannen i Hordaland, Hordaland fylkeskommune, Jondal kommune, Herand bygdelag og Herand landskapsark
Prosjektets finansiering, bevilleg og tidsramme	Prosjektet har ingen klare rammer verken i omfang eller tid. Derfor er også finansiering en kontinuerlig prosess. Vi prøver å søke midler i alle de ulike offentlige tiltak som blir utlyst.
Hvordan er projektet organisert?	Prosjektet er organisert i ulike arbeidsgrupper der folk melder seg etter interesse. Koordinator for det hele er styret i Herand bygdelag. Herand landskapsark skal i vareta verdiskapingen og næringsinteressene.
Hvorfor blev projektet igangsatt (baggrund) og hvilke konkrete problemer søger projektet å løse (hvad er projektets motivering)?	For 12 år siden ble Herand bygdelag startet med det enkle motto ”Herand – ei god bygd å leva og bu i?” Det ble holdt flere folkemøte der en hadde fokus på hva som var godt og hva som var gale i bygden. Heldigvis ble den gode listen lengst! Det viste seg at mange i bygden fokuserte på naturen og kulturminnene som ein positiv ressurs og en jobbet videre med å skape et kollektivt eierrskap til disse verdiene. Etter hvert ble prosjektet ”Herand – den kulturhistoriske bygda” født med bred forankring hos innbyggerene. Hovedstrategien er å skape samhold og kollektivt ansvar for bomiljø og fremtid. Herand ble ein del av landskapsarkprosjektet i 2006. Først organiserte vi det som del av bygdelaget, men fra 2009 er Herand landskapsark egen organisasjon. Visjonen til landskapsarken er mye lik den bygdelaget har jobbet etter i årevis, mvi prøver å se det i eit perspektiv der næringsutvikling er målet.
Hvordan er projektet grebet an (hvilken strategi/metode er anvendt)?	Prosjektet startet ved at det ble rettet et spørsmål til fylkesmannen i Hordaland om hjelp til et mobiliseringsprosjekt. Deretter ble det holdt 3 folkemøte der det ble fokuset på positive og negative sider ved bygden samt muligheter videre. Etter denne prosessen ble det satt ned 4 arbeidsgrupper.
Hvorfor er projektet grebet an på den valgte måte?	Fylkesmannen i Hordaland anbefalte denne modellen, og det viste seg at denne metoden var god for å engasjere flest mulig menneske.
Hvad er prosessen /procesforløbet i projektet?	Få bred deltaking frå innbyggerene Få finansiering på plass Organiserere dugnadsinnsats Få på plass ein god driftstruktur
Hvor i procesforløbet er man aktuelt?	Vi er i den vanskelige overgangsfasen fra etablering til drift. Kulturminnene er restaurerte, turstiene merket etter nasjonal mal og informasjonsenteret er åpnet.
Hvilke resultater er der opnået? (eller hvilke forventes der opnået?)	Vi har nådd målet om å få gjort landskapet og kulturminnene tilgjengelege og vi har fått etablert informasjonsenteret.
Har projektet ændret sig væsentligt i prosessen?	Resultatet ble mye betre enn ventet! Prosjektet er blitt mye større enn vi turde å håpe på for 5 år siden

Hvad er/ har været projektets styrker og svagheder? Hvilke barrierer har man stødt på i projektet?	Styrken i prosjektet er at mange av innbyggeren er involverte. Vi har ikke møtt mange barrierer fordi vi har brukt lang tid. Alt har modnes i bevisstheten til de som bor her. Svakheten er at man er avhengig av enkeltpersoner med de gode vyene og tolmodigheten til å vente til disse når flest mulig.
Hvad er de viktigste erfaringer opnået i projektet - som andre kan lære noget af?	Ting tar tid !! Vær tålmodig, prosjektet er ikke bedre enn svakeste ledd. Dersom innbyggerne ikke er samstemte i mål og visjon smuldrer alt opp.
Hvilke anbefalinger kan udledes af projektet til brug for myndigheders arbejde med 'natur og kulturarv som ressource for godt livsmiljø'	Posseser må modnes hos de som bor i det aktuelle området. Prosjekter må ha en vid tidshorisont. Når det gjelder jordbruk og vern av kulturlandskap må kriteriene for ulike prosjekt være realistiske og mulige å fylle. I dag kjennest det som mange prosjekt blir til på skriveboretet og vanskelig kan overføres til praksis.
Yderligere information	
Kontaktperson(er)	Una eiken

5) Skive Kommune: Multifunktionelle jordbrugslandskaber

ved udviklingskonsulent Anders Rask Storgaard, Skive Kommune (DK)

Projektets titel	Multifunktionelle jordbrugslandskaber – strategier, værktøjer og processer. Et Plan09-eksempelprojekt om udvikling af nye former for planlægning i det åbne land.
Hvad handler projektet om? (3-5 linjer)	Projektet handler om udvikling af nye modeller for planlægning af multifunktionelle jordbrugslandskaber. På processiden handler projektet om hvordan borgerne, med input fra kommune og eksterne eksperter, kan støttes i udarbejdelsen af lokalt forankrede planer og visioner for det lokale landskab og om hvordan disse planer kan indgå i kommunalplanlægningen for det åbne land.
Hvem igangsatte projektet?	Projektet blev igangsat som et samarbejde mellem Skive kommune og en forskergruppe på Skov & Landskab, Københavns Universitet, indenfor rammerne af et nationalt program til fornyelse af planlægningen, det såkaldte: Plan09-program
Hvem indgår som samarbejdspartner i projektet?	Skive kommune og Skov & Landskab har sammen med fem borgergrupper udgjort de vigtigste ”partnere” i projektet. Derudover har konsulentfirmaet Thing & Wainø samt et ekspertpanel bestående af forskellige fageksperter deltaget i projektet.
Projektet finansiering, bevilling og tidsramme	Projektet er 50 % finansieret af Real-dania, 50 % af Skive Kommune og samlede bevillingen er på 1.300.000 kr. Projektets tidsramme: 1. januar 2008 – 31. december 2009
Hvordan er projektet organiseret?	Projektet er organiseret som et udviklingsprojekt ledet af en kommunal afdelingsleder og med en kommunal kontaktperson knyttet hver af de fem borgergrupper. Skov & Landskab har deltaget med faglige oplæg, konkrete landskabsanalyser, sparring med de fem borgergrupper samt design af processen.
Hvorfor blev projektet igangsat (baggrund) og hvilke konkrete problemer søger projektet at løse (hvad er projektets motivering)?	Kommunerne har med nedlæggelse af amterne ved udgangen af 2005 overtaget planlægningen for det åbne land. Amternes planlægning for det åbne land var i sit udgangspunkt sektororganiseret, og de enkelte sektorinteresser blev i planprocessen afvejet mod hinanden. Med de nye kommuneplaner er planskalaen en anden, hvilket både giver behov og muligheder for at arbejde mere områdeorienteret med metoder, hvor funktionerne i kulturlandskabet integreres snarere end segregeres. Endelig har man med projektet ønsket at afprøve mere involverende og positive former for borgerinddragelse, i modsætning til de høringsorienterede former, som traditionelt har været benyttet i det åbne lands planlægning.
Hvordan er projektet grebet an (hvilken strategi/metode er anvendt)?	Projektets hovedide har været at gennemføre en borgerstyret landskabsplanlægning i fem lokalområder med fokus på landskabet som ramme for forskellige hovedfunktioner: bosætning, rekreation/friluftsliv og jordbrug. Dernæst har SWOT analyser, udarbejdet af borgergrupperne, været styrende for de problemstillinger grupperne har arbejdet med
Hvorfor er projektet grebet an på den valgte måde?	Landskabet og dets funktioner som ramme for projektet blev valgt for at sikre at borgergrupperne ikke ensidigt valgte at fokusere på enkeltinteresser og for at få borgergrupperne til at forholde sig konkret til deres lokale landskab (kvaliteter og problemer).
Hvad er processen /procesforløbet i projektet?	Processen har haft 3 faser: 1) Opstart: Borgergrupperne blev dannet ud fra lokale netværk og andre kontakter som kommunen allerede havde kendskab til. Borgergrupperne var i processen åbne for andre interesserede og deres første opgave var at udarbejde SWOT-analyser af deres lokalområder. (2) Udarbejdelse af områdeplan og landskabsstrategi: Hovedparten af det konkrete arbejde er foregået i almindelige arbejds møder i borgergrupperne, hvor kommunens kontaktperson ofte har deltaget og forskere fra Skov & Landskab har deltaget i enkelte. Derudover er der afholdt to workshops. Den første var fælles for alle grupper

	<p>og indeholdt faglige oplæg omkring flyttemønstre, kommuneplanprocessen samt landskabsmønstre og metoder til vurdering af landskabets tilstand. Den anden workshop blev afholdt separat for hver borgergruppe og bestod i at gruppen præsenterede deres oplæg til strategi for et indbudt panel af eksperter. Efterfølgende præsenterede ekspertpanelet deres bud på områdets udvikling. Ekspertpanelet havde forud haft mulighed for at danne sig et førstehåndsindtryk af de lokale landskaber gennem kortmateriale, beskrivelser og besøg i områderne.</p> <p>(3) Indarbejdelse i kommuneplanen. Efter den 2. workshop udførte borgergrupperne – med bistand fra et landskabskonsulentfirma (Weinø & Ting) – deres endelige forslag som senere er indarbejdet i kommuneplanen som bilag.</p>
Hvor i procesforløbet er man aktuelt?	Projektet er i sin afsluttende fase. Borgergrupperne har afleveret deres planer til kommunen, som indbygger disse i deres kommuneplan, som skal ligge færdig med udgangen af 2009
Hvilke resultater er der opnået? (eller hvilke forventes der opnået?)	Det er udarbejdet fem strategier for udvikling af lokalområder, herunder eksempler på nye landskabsmønstre i jordbrugslandskabet. Derudover er der sket mobilisering af borgergrupper og lokale fælles initiativer samt opbygning af kompetence hos kommunens medarbejdere indenfor landskabsforståelse og analyse.
Har projektet ændret sig væsentligt processen?	Den grundlæggende idé er fulgt, men processen har været mere tidskrævende end forventet – med flere møder og et større behov for egentlige 'undervisningssessioner'
Hvad er/ har været projektets styrker og svagheder? Hvilke barrierer har man stødt på i projektet?	<p>Styrken har været, at der gennem positiv borgerinddragelse er udviklet nye veje til en lokal planlægning i det åbne land med fokus på landskabet som en funktionel helhed. I processen, som har været velfungerende, har det samtidigt været muligt for kommunen at løfte medarbejdernes kompetencer inden for landskabsområdet gennem udarbejdelse af og kursusafholdelse i landskabsanalyse. Landskabsanalyserne har samtidig været input til borgergruppernes arbejde.</p> <p>De væsentligste vanskeligheder i projektet har bestået i – indenfor tidsrammerne – at nå frem til konkrete landskabsstrategier. Det har været svært at få de lokale borgergrupper til at forholde sig til landskabet og dets kvaliteter og problemer. Interaktive processer med fokus på landskabet kunne med fordel have været iværksat på et tidligere tidspunkt</p>
Hvad er de vigtigste erfaringer opnået i projektet - som andre kan lære noget af?	Projektet har vist, at det er muligt at mobilisere lokalsamfundene til at deltage aktivt i planprocessen – til stor nytte for kommuneplanarbejdet og som et vigtigt bidrag til udvikling/fastholdelse af lokalesamfundet
Hvilke anbefalinger kan udledes af projektet til brug for myndigheders arbejde med 'natur og kulturarv som ressource for godt livsmiljø'	Gå i gang med lokale 'eksperimenter' og inddrag gerne universiteter og andre vidensinstitutioner. Indbyg 'læringsdimensioner' i projekterne, hvor der er anledning til det og vær ikke bange for at gode processer tager tid. Eksperimenter giver gode konkrete resultater, både på indholds- og processiden. Indarbejdelse af fornyelses- og læringsdimension fra starten gør arbejdet mere motiverende og mere åben over for nye veje at gå. Det giver samtidig kompetence løft og fremmer det interne samarbejde på tværs af kontorer og afdelinger.
Yderligere information	Yderligere information om projektet kan findes på www.Plan09.dk (under igangværende projekter/Skive)
Kontaktperson	Kontaktpersoner: Lone Kristensen (lokr@life.ku.dk), Anders Storgaard Rask (asra@skivekommune.dk)

6) Malmö stad: Limhamns kalkbrott - Här förvandlas historia till framtid

ved kommunolog Mats Wirén, Malmö stad (SE)

Projektets/initiativets titel	Limhamns kalkbrott – en unik plats i Malmö
Hvad handler projektet/initiativet om? (3-5 linjer)	Fas 1 (1998-2007) innebar att övertyga Malmö stad om att ta över kalkbrottet som naturområde. Under fas 1 utsågs halva brottet till Natura-2000område. Fas 2 (2007-2008): Malmö stad övertar marken. I dagens projekt (fas 3) är syftet att göra brottet tillgängligt för allmänheten, utveckla upplevelsemöjligheterna, omvandla området till naturreservat samt säkerställa driften av vattenpumparna.
Hvem igangsatte projektet?	Som anställd inom Gatukontoret i Malmö involverades jag i tidiga exploateringsplaner i brottet och initierade i och med detta bevarandeprojektet och har därefter varit starkt engagerad i hela projektet. Länsstyrelsen i Skåne initierade Natura-2000 området. Nu under fas 3 är Gatukontoret och Fastighetskontoret inom Malmö stad drivande.
Hvem indgår som samarbetspartner i projektet/initiativet?	Under fas 1 samarbetade ekologerna på Malmö stad, tidigare markägaren Heidelberg Cement, Naturvårdsverket och Länsstyrelsen i Skåne län. Aktörer under övertagandet var Malmö stad, Heidelberg Cement AB och Naturvårdsverket. Under pågående projekt samarbetar Gatukontoret, Fastighetskontoret och Stadsbyggnadskontoret inom Malmö stad och Länsstyrelsen i Skåne.
Projektets finansiering, bevilling og tidsramme	Naturvårdsverket har avsatt 26 miljoner kronor (på villkor att det bildas reservat under 2010). Tidigare markägaren Heidelberg Cement har erlagt 4 miljoner kronor och Malmö stad har budgeterat cirka 30 miljoner kronor. Tidplanen för fas 3 är ej preciserad.
Hvordan er projektet organiseret?	Dagens arbete (fas 3) består av fyra delprojekt: utvecklingsprogram, reservatsbildning, energiförsörjning och drift. Ansvarig är de tekniska förvaltningarna Gatukontoret och Fastighetskontoret.
Hvorfor blev projektet igangsat (baggrund) og hvilke konkrete problemer søger projektet at løse (hvad er projektets motivering)?	I och med att brytningen i brottet avslutades 1996 började diskussionerna om vad som skulle ske med brottet. Brottets skyddsvärda växt- och djurarter, den storslagna upplevelsen och brottets annorlunda miljö var starka motiv till att ta tillvara brottets kvaliteter. I den fas som projektet ligger i nu är uppgiften att hitta olika alternativ som kan lösa kombinationen av att både bevara och skydda befintliga värden samtidigt som möjligheterna att besöka och uppleva brottet utvecklas. Arbete med att möjliggöra en miljövänligare energiförsörjning till pumparna pågår parallellt.
Hvordan er projektet grebet an (hvilken strategi/metode er anvendt)?	Inventeringar av brottets fauna, flora och fossil tillsammans med audiovisuella analyser och informationsspridning om brottets kvaliteter genom bland annat artlistor, en "bilderbok" och guidningar var viktiga metoder under fas 1. Denna fakta plus nya inventeringar används under pågående projektfas. Viktiga utgångspunkter är även de visioner, mål och begränsningar vi tagit fram. Vi använder oss av fem olika arkitektkontor som skissar på olika utvecklingsförslag som tillsammans med egna förslag kommer att ligga till grund för framtida utveckling. Naturreservatsbildningen sker på normalt vis i samarbete med länsstyrelsen och skall fungera tillsammans med utvecklingsförslaget.
Hvorfor er projektet grebet an på den valgte måde?	I fas 1 gällde det att få god kunskap om brottets, som varit ett stängt område under brytningen, och att på olika sett visa på dess kvaliteter. För hela projektet ser vi det viktigt att ha ett bra underlag och en god helhetssyn samt en långsiktig planering. Därför ser vi det som viktigt att få in hög kompetens och ur många olika aspekter samt genomtänkt planering för både brottet och dess anknytning till omgivningen.
Hvad er processen /procesforløbet i	Just nu är vi inne i en program och utredningsfas samtidigt som praktiska och akuta naturvårdsåtgärder görs i brottet för att befrämja vissa arter. För pumpningen utreds

projektet?	energiförsörjningen samtidigt som vi byter pumparna och borrar nya ledningar.
Hvor i procesforløbet er man aktuelt?	Se ovan
Hvilke resultater er der opnået? (eller hvilke forventes der opnået?)	Fas 1 innebar att Malmö stad tog över brottet, kommunstyrelsen beslutade om att reservat skall bildas samt att intresset för brottet som plats att besöka och uppleva har blivit mycket stort inte minst från allmänhetens sida. Fas två resulterade i att Malmö stad tog över brottet och att vi har en ansevärd budget för bevarandet och utvecklingen. I pågående fas har arkitektkontoren presenterat många intressanta lösningar trots att det är en svår uppgift, naturvårdsåtgärderna i brottet har givit delvis givit mycket bra resultat och bytet av pumpanläggningen går enligt planerna.
Har projektet ændret sig væsentligt i processen?	Nej
Hvad er/ har været projektets styrker og svagheder? Hvilke barrierer har man stødt på i projektet?	Envisitet, en lyckad informationsspridning, bra organisation, ett stort engagemang och hög kompetens och kunskapsnivå. Vet inte om där är så många svagheter förutom att vår höga arbetsbelastning tar kraft och ändrar tidplaneringen. Under speciellt fas 1 var där många andra viljor om brottets framtid att kämpa emot. Nu gäller det att vi som jobbar med projektet skall bli överrens om den framtida utvecklingen. Där finns lite att jobba med.
Hvad er de vigtigste erfaringer opnået i projektet - som andre kan lære noget af?	Att inte ge upp för tidigt i att rädda grön mark i en stad trots starka krafter som kämpar åt andra riktningar. För att lyckas krävs det god framförhållning, bra argument och fakta samt att se det hela ur ett helhetsperspektiv och utifrån det grönas olika värden, komplexiteten och inte minst ur ett samhällsnyttigt synvinkel.
Hvilke anbefalinger kan udledes af projektet til brug for myndigheders arbejde med 'natur og kulturarv som ressource for godt livsmiljø'	Att bredda synen på vad som är värdefull grön mark – i detta fall ett före detta industriområde med övervägande annorlunda biotoper/livsmiljöer. Att kunna erbjuda stadsbor och besökare ett stort utbudet av upplevelser stora som små. Att vara medveten om att det gröna i en stad har en avgörande betydelse för människans välfärd, hälsa samt hänsynstagande inför naturen. Att lyfta upp naturens egenvärde även i stadsmiljön. Att historien bakom och fakta om ett område ger en ytterligare identitet och relation som skall förmedlas.
Yderligere information	
Kontaktperson(er)	Mats Wirén, Gatukontoret, Malmö stad. epost: mats.wiren@malmo.se

7) Hvidovre Kommune: Kulturarv 2650

ved museumschef Poul Sverrild, Historiens Hus Hvidovre (DK)

Projektets/initiativets titel	Kulturarvskommune Hvidovre
Hvad handler projektet/initiativet om? (3-5 linjer)	Udvikling af metode til identifikation af kulturarvsværdier i industrialismens bebyggede strukturer samt implementering af kulturarven som strategisk element i kommunens fremtidige udvikling
Hvem igangsatte projektet?	Hvidovre Kommune på baggrund af udmelding fra Kulturarvsstyrelsen og Realdania
Hvem indgår som samarbejdspartner i projektet/initiativet?	Historiens Hus Hvidovre Byg og Plan Hvidovre Kommune Hausenberg
Projektets finansiering, bevilling og tidsramme	1. fase 2006-2007 (08) Budget på kr. 1.241.000,00 Heraf tilskud fra KUAS/Realdania på kr. 500.000,00 Kommunalt bidrag kr. 741.000,00 2. fase 2008-2009 Budget kr. 335.000,00 Finansieret af Hvidovre Kommune
Hvordan er projektet organiseret?	Historiens Hus Hvidovre var projektansvarlig med Byg og Plan som lokal partner og konsulentfirmaet Hausenberg som faglig sparring og processtyrer.
Hvorfor blev projektet igangsat (baggrund) og hvilke konkrete problemer søger projektet at løse (hvad er projektets motivering)?	Projektet blev igangsat for at synliggøre velfærdsstatens og industrisamfundets historie. Dette ikke mindst med henblik på at styrke lokal identitet, opnå anerkendelse af kulturarvsværdierne i de bebyggede strukturer som er skabt gennem Det tyvende Århundrede og sikre kulturel bæredygtighed i de forandringsprocesser, som ikke mindst velfærdssamfundets store strukturer står overfor.
Hvordan er projektet grebet an (hvilken strategi/metode er anvendt)?	Projektet er sat i værk som et metodeudviklingsprojekt med faglighed som afsæt og tværfaglighed som dynamo. Projektet er gennemført indenfor rammerne af det kommunale system blot med forsøgsvis borgerinddragelse.
Hvorfor er projektet grebet an på den valgte måde?	Projektet arbejder med en i udstrakt grad ikke-anerkendt genstand, som skal være italesat over en periode, før der kan forventes frugtbar med- og modspil fra offentligheden. Vinklingen har været ny for Byg og Plan, så vidensdeling og fælles udvikling har været en nøgleforudsætning.
Hvad er processen /procesforløbet i projektet?	Processen forløber over mindst to faser, hvoraf den seneste først blev besluttet, da resultatet af den første fase var vurderet. Hvor fase 1 var ren metodeudvikling, er fase 2 den indledende implementering af den udviklede metode.
Hvor i procesforløbet er man aktuelt?	Projektets fase to er nær afslutningen, og herefter vil der efter januar 2010 skulle tages stilling til, om der skal gennemføres en fase 3.
Hvilke resultater er der opnået? (eller hvilke forventes der opnået?)	Målet for fase 1 var gennemførelse af den metodeudvikling, som var afsluttet i januar 2008. Denne fase blev endeligt kvalitetsstempet i foråret 2008, hvor kulturarven og metoden blev indført i Hvidovre Kommunes Planstrategi 2007 som ét af fire temaer. Fase to implementerer kulturarvstænkningen i Kommuneplan 2009 i form af indskrivning af et nyudviklet kulturarvsatlas, som dækker hele kommunen. En eventuel fase tre vil omhandle omsætningen af plan til virkelighed i form af

	vedtagelse af bevarende lokalplaner bygget på kulturel bæredygtighed og konkretisering af kulturarvens muligheder som udviklingsfacilitator.
Har projektet ændret sig væsentligt i processen?	Den oprindelige idé bag projektet er uændret, men den efterfølgende fase har flyttet vægten fra metodeudvikling til administrativ/politisk implementering. Vi havde ikke forudset at en fase tre bliver en nødvendighed for at vi kan betragte projektet som helt vellykket.
Hvad er/ har været projektets styrker og svagheder? Hvilke barrierer har man stødt på i projektet?	Projektets største styrke har ligget i projektets delte ejerskab, hvor museet som den mindre kommunale partner har kunnet være projektstyrende i et ideelt samarbejde med Byg og Plan som den store partner. Uden velvilje fra denne del af den tekniske forvaltning havde projektet ikke kunnet gennemføres. De væsentligste barrierer, vi har mødt, har ligget i kulturforskelle faglighederne imellem. Men selve emnet, at kanonisere velfærdsstatens og den sene industrialisme som kulturarv, har også været en barriere. Havde vi arbejdet med allerede erkendte kulturarvsværdier havde mange processer været lettere.
Hvad er de vigtigste erfaringer opnået i projektet - som andre kan lære noget af?	Ting tager tid. Verden kan erobres i små bidder. Bortset fra disse banaliteter har det været en klar erfaring, at det som kommunal aktør har været en uvurderlig styrke at have en statslig autoritet i baggrunden i en startfase. Vores mest centrale erfaring med dette kommunale projekt er, at det tværfaglige samarbejde ikke blot kræver politisk og ledelsesmæssig velvilje, men også personlig vilje og ejerskab fra deltagerne.
Hvilke anbefalinger kan udledes af projektet til brug for myndigheders arbejde med 'natur og kulturarv som ressource for godt livsmiljø'?	Arbejdet med at etablere fælles begreber og en kommunikativ fælles platform som afsæt for et projekt kan ikke vurderes højt nok. Det er centralt at sikre størst mulig tilpasning af metoder til specifikke lokale forhold – social struktur, uddannelsesniveau, geografi, politisk struktur m.v.
Yderligere information	http://www.historienshus.hvidovre.dk/Default.aspx?ID=1884
Kontaktperson(er)	Museumschef Poul Sverrild t:3649 0030 m:psv@hvidovre.dk

8) Nacka kommun: Kortläggning af forskolors og skolers anvendelse af grønne områder
ved folkehälsoplanerare Nina Granath, Nacka Kommun (SE)

Projektets/initiativets titel	Kartläggning av förskolors och skolors användning av grönområden i Nacka
Hvad handler projektet/initiativet om? (3-5 linjer)	Att kartlägga viktiga grön-, strand- och vattenområden som förskolor och skolor använder på olika sätt, och genom detta belysa såväl folkhälsoperspektiv som barnperspektivet i Nackas kommande grönplan och kustplan.
Hvem igangsatte projektet?	Initiativet till kartläggningen kom från projektgruppen som har i uppdrag att ta fram förslag till en grönplan i Nacka. Planen ska användas som ett underlag vid revideringen av översiktsplanen som kommer att ske under 2010.
Hvem indgår som samarbetspartner i projektet/initiativet?	Naturskyddsföreningen ingår som en samarbetspart. De deltar genom att hjälpa till att öka på svartfrekvensen i kartläggningen genom att kontakta förskolor och försöka få de att delta.
Projektets finansiering, bevilling og tidsramme	Kartläggningen har genomförts inom ramen för grönplanen, organisatoriskt och finansiellt. Arbetet med kartläggningen startade upp under hösten 2008 och avslutades våren 2009.
Hvordan er projektet organiseret?	Projektgruppen för grönplanen består kommunala personer med kompetenser inom miljö, naturvård, grönplanering, översiktsplanering, landskapsarkitekter, lantmäteri och folkhälsokunskap. Kartläggningen har genomförts av folkehälsoplaneraren med hjälp av lantmäterienheten.
Hvorfor blev projektet igangsatt (baggrund) og hvilke konkrete problemer søger projektet at løse (hvad er projektets motivering)?	Kartläggningen har genomförts för att öka kunskapen om vilka områden som används av barnen i Nacka. Enligt 2007 års uppgifter består drygt en fjärdedel av Nackas befolkning av barn. Enligt barnkonventionen har barn rätt till en säker och trygg miljö, samt att bli hörda och kunna påverka utformningen av sin närmiljö. Deras åsikter och erfarenheter är särskilt viktiga för samhällsplaneringen eftersom barn och ungdomar ofta vistas i och omkring, och därmed har god lokalkännedom om, sina bostadsområden. Syftet är att kartlägga viktiga grön-, strand- och vattenområden som förskolor och skolor använder på olika sätt, och genom detta belysa såväl folkhälsoperspektiv som barnperspektivet i Nackas kommande grönplan och kustplan. Förhoppningen är att kartläggningen ska användas som underlag i olika planeringssammanhang, och då säkra tillgång och tillgänglighet till grön-, strand- och vattenområden för barnen i Nacka.
Hvordan er projektet grebet an (hvilken strategi/metode er anvendt)?	Samtliga av Nackas förskolor och skolor har fått utskick via post. Utskicket har bestått av ett följebrev, en karta samt en lista på möjliga aktiviteter. På kartan har de ombetts markera de grönområden där de brukar vistas, och i samband med detta markerat vilka aktiviteter som de utövar i området. Det samlade underlaget har sedan sammanställts av Lantmäterienheten i form av olika kartskikt.
Hvorfor er projektet grebet an på den valgte måde?	Projektet kom till för att säkra att barnperspektivet kom med i arbetet med grönplanen.
Hvad er processen /procesforløbet i projektet?	Projektet har jobbat i följande faser Formulering av frågeställning och utformande av utskick Utskick till förskolor/skolor Sammanställning av resultat i en rapport Dessa faser är avslutade. Den fas som fortfarande är igång är kompletteringar från förskolor för att förbättra svarsfrekvensen.

Hvor i procesforløbet er man aktuelt?	Kartlægningen är en del av ett större projekt med att ta fram ett förslag till en grönplan. Arbetet med grönplanen befinner sig i slutfasen vilket innebär att planen ska tas i flera nämnder för att sedan gå ut på samråd.
Hvilke resultater er der opnået? (eller hvilke forventes der opnået?)	Vi har nu en ökad kunskap om vilka grönområden som används av förskolor och skolor. Kartlægningen är tänkt att utgöra ett underlag vid planering och täcker såväl folkhälsoperspektivet som ett barnperspektiv.
Har projektet ændret sig væsentligt i processen?	Nej det har det inte. Däremot var det mer tidskrävande än vi bedömde i projektets början.
Hvad er/ har været projektets styrker og svagheder? Hvilke barrierer har man stødt på i projektet?	Generellt så har projektet varit lättarbetat då det finns ett stort behov av att hitta former för att belysa barnperspektivet i stadsplaneringen. Bemötandet av kartlægningen har varit oerhört positivt från förskolor och skolor. Trots detta har en svårigheten varit att få en bra svarsfrekvens från framförallt förskolorna.
Hvad er de vigtigste erfaringer opnået i projektet - som andre kan lære noget af?	Huvudprojektet med grönplanen är inte klart så i dagsläget vet vi inte vilken reell inverkan kartlægningen kommer att i den framtida planeringen.
Hvilke anbefalinger kan udledes af projektet til brug for myndigheders arbejde med 'natur og kulturarv som ressource for godt livsmiljø'	Glöm inte bort barnperspektivet!
Yderligere information	Finns på Nackas hemsida: http://www.nacka.se/web/bo_bygga/planering/oversiktlig/sectorplaner/gronplan/Sidor/dokument.aspx
Kontaktperson(er)	Folkhälsoplanerare Nina M Granath, nina.m.granath@nacka.se

9) Kristiansand, Bragdøya kystlag: Dugnad som sosial drivkraft og kulturbevarer

ved Klaus Olesen, Bragdøya kystlag (NO)

<p>Prosjektets/initiativets tittel</p>	<p>Bragdøya kystlag/Bragdøya kystkultursenter</p>
<p>Hvad handler projektet/initiativet om? (3-5 linjer)</p>	<p>Å bygge opp og drive et Kystkultursenter med kunnskap, båter, verksteder og andre fasiliteter på Bragdøya i Kristiansandsfjorden, i rammen av et (forlengst) nedlagt makrellsalteri. – Til glede for kystlagets medlemmer OG for offentligheten.</p>
	
<p>Hvem igangsatte projektet?</p>	<p>5 privatpersoner stiftet i 1986 Bragdøya kystlag som lokallag av Forbundet KYSTEN (landsdekkende paraplyorganisasjon for bevaring av kystkultur). Visjonen var å bygge et Kystkultursenter med myldrende kulturbasert aktivitet. I dag har kystlaget ca. 650 medlemmer, en omsetning på mer enn 3,5 Mkr, 3 fast ansatte og presterer et utall av årlige dugnadstimer.</p>
<p>Hvem indgår som samarbeidspartner i projektet/initiativet?</p>	<p>Fra 1986 var tanken at et råd av ulike frivillige organisasjoner skulle drive frem aktivitetene på Bragdøya : Kystlaget, 4 H (landbruksorganisasjon), speidere, historielag, kommunens parkvesen, m.m.. I dag er bare kystlaget igjen som aktiv organisasjon og drifter i praksis hele øya, i godt og nært samarbeid med kommunen. Kystlaget driver også båtrute med faste avgangstider hver dag året rundt.(Bragdøya er regulert som offentlig friområde og benyttes av mange aktører til leirer, friluftsliv, barnehagedrift)</p>
<p>Prosjektets finansiering, bevilling og tidsramme</p>	<p>2009: Egeninntjening (utleie, catering, kafèsalg, kulturarr., båtskyss) ca. 1,6 Mkr Statlige Fartøyvernmidler (øremerket til båtrestaurering) - ca 1 Mkr Kristiansand kommune 280' Vest-Agder Fylkeskommune (amt) 280' Total omsetning ca 3,2 Mkr. Foreløpig ingen tegn på stagnasjon.</p>
<p>Hvordan er projektet organisert?</p>	<p>Laget følger Forbundet KYSTENs retningslinjer, men er en selvstendig forening med egne vedtekter og styre. Offentlige myndigheter er ikke representert. Årsmøtet er høyeste myndighet. Medlemmene betaler kontingent (pt kr 350 årlig) og en del av dette tilfaller Forbundet KYSTEN.</p>
<p>Hvorfor blev projektet igangsatt (baggrund) og</p>	<p>Interesse for, og kjærlighet til, tradisjonell kystkultur, gamle båter, tradisjonelle færdigheter etc. Hensikten er å skape et tilbud hvor befolkningen kan delta og lære</p>

<p>hvilke konkrete problemer søker projektet at løse (hva er projektets motivering)?</p>	<p>basale kunnskaper om livet langs kysten, hovedsakelig gjennom praktisk aktivitet. I løpet av kystlagets levetid har aktivitetsområdene spredt seg mye, så en stor del av de frivillige kreftene brukes til å legge tilrette for og vedlikeholde de rammene (bygninger, brygger, anlegg, verksteder) som de ulike undergrupper og de besøkende trenger for å fungere best mulig.</p>
<p>Hvordan er projektet grebet an (hvilken strategi/metode er anvendt)?</p>	<p>Høy grad av DUGNAD (frivillig, ubetalt innsats) Klart skille mellom betalt og ubetalt arbeidskraft (kun ansatte får betalt for sin innsats, uansett hvor høyt kvalifiserte tjenester som leveres av andre!) Tilhørighet til undergrupper, med klare arbeidsfelt. (F.eks en større båt, en fyrstasjon, sauelaget (fårehold), friluftsliv, småbåtvedlikehold, kulturarrangementer, kjøkkendrift m.m.) FRIVILLIGHET – ingen krav om innsats !!! Medbestemmelse Sosiale rammer . Alltid felles kaffe, store årlige fester Felles goder. Verksteder, utstyr, profesjonell veiledning er GRATIS</p>
<p>Hvorfor er projektet grebet an på den valgte måte?</p>	<p>Drivkraften og limet i laget er felles glede. Bevissthet om at mennesker trives best sammen med å gjøre og skape noe sammen.</p>
<p>Hvad er processen /procesforløbet i projektet?</p>	<p>Fra sin spede start med dårlig/manglende økonomi har kystlaget utviklet seg til å bli en meget sterk aktør i det frivillige landskapet. Rammene rundt lagets virksomhet har sin betydelige rolle i dette, beliggenheten på en øy(!) som har ”fredet” aktivitetene fra kommersielle aktører fordi båttransporten besværliggjør den daglige driften. I slutten av 80-åra ble det opprettet et kommunalt arbeidsprosjekt, først for ressurssterke indvandrere, med statlige sysselsettingsmidler som basis. Dette arbeidsprosjektet bidro , i nært samarbeid med kystlaget , med istandsetting og nybygg på anlegget og siden arbeidsprosjektet ble nedlagt i 2001 har kystlaget overtatt ansvar for alle bygninger og tilhørende utstyr.</p> <p>Store byggeprosjekter som kystlaget har utført har bidratt kraftig til den solide driftssituasjonen : Nytt kjøkken ved utleielokalene i Saltebua som siden 2000 har vært drevet på dugnad har bidratt til en sterk økonomi. Ny stor brygge (2002) er arena for store konserter og festivaler (Bragdøya blues bl.a.)</p>

Hvor i procesforløbet er man aktuelt?	<p>Etter mange år hvor store deler av inntjeningen har vært basert på dugnad, nærmer det tidspunkt seg hvor laget blir nødt til å redusere aktivitet (og inntjening), fordi energien hos de aktive medlemmer langsomt sviner inn etterhvert som gjennomsnittsalderen øker . . .</p> <p>Det drøftes å skille ut cateringdelingen som en egen kommersiell virksomhet, med betalt personale, i alle fall i ledelsen.</p> <p>I prosessforløpet er vi altså i en begynnende profesjonalisering.</p>
Hvilke resultater er der opnået? (eller hvilke forventes der opnået?)	<p>Sterk, veldrevet organisasjon innen kystkulturfeltet. Aktive, åpne verksteder innen båtbygging, alm. snekring, smiing, motorverksted. 4 store båter, 3 arbeidsbåter, ca 30 småbåter. En fyrstasjon (Grønningen) som benyttes som turisthytte om sommeren og ellers til lagets egne aktiviteter høst, vinter og vår. Meget populære selskapslokaler som benyttes flittig av private - og av offentlige instanser som eksempel på hva frivillig innsats kan medføre.</p> <p>Unik og mangefasettert lekeplass for alle medlemmer . Tilrettelegging av adkomst og fasiliteter for besøkende skoler, barnehager og andre grupper : 1 utendørs barnehage hver dag året rundt, 1 utendørs barnehage 3 dager i uka, 1 spesialscole (handikappede elever) 1 dag i uka, leirskoler (laget har bygget en egen hytteleir), uteundervisning for områdets skoler, ferieleire for barn hele sommeren (privat organisasjon), NA-leir (anonyme narkomane) med rundt 400 deltakere hver sommer, bryggegudtjenester, blues-festival (ca 1500 deltakere), nordisk visefestival, sauelag (ca 75 villsau) med tilhørende slakte/spinne/veve/koke/spise-aktiviteter, motormuseum for gutter i alle aldre.</p> <p>I tillegg til ymse kulturarrangementer i egen eller andres regi.</p> <p>Høyere aktivitet er neppe mulig med nåværende struktur, men med en økt profesjonalisering, evt. fremtidig kommunalt engasjement i driftsiden kan endringer bli aktuelle. En videre suksess vil avhenge av hvilke personer og hensikter som gis innflytelse på virksomheten . . . !! - fordi lysten til å skape og drive et slikt felleskap er selve drivkraften for prosjektet.</p>
Har projektet ændret sig væsentligt i processen?	Egentlig ikke!. De første visjoner som grunnleggerne av kystlaget skisserte er stort blitt oppfylt. Veien har ikke vært rett, men de vesentligste elementer i både rammer og intensjon er beholdt.
Hvad er/ har været projektets styrker og svagheder? Hvilke barrierer har man stødt på i projektet?	<p>Styrker : Et heldigt samarbeid med kommunen i tider med arbeidsledighet og behov for gode prosjekter til sysselsetting har bidratt til å skape et unikt anlegg.</p> <p>En visjonær jernhånd hos kystlagets opprinnelige ”sjefsideoolog” har bidratt sterkt til å holde rett kurs. (vedkommende jobber nå i offentlig forvaltning og er stadig medlem, men ikke lenger aktiv i kystlaget)</p> <p>En sosialt felleskap på tvers av alle ”normale” skiller. Kvalifiserte medlemmer innen ALLE fagområder. Lik fordeling av kvinner og menn.</p> <p>Nærhet til fastlandet, men kun adkomst med båt!</p> <p>Avstand til fastlandet som prioriterer de som helst vil bevege seg rolig (på sjøen og ellers)</p> <p>Svakheter /barrierer:</p> <p>Liten rekruttering av barn/unge eller fra fremmedkulturelle miljøer (kanskje det vi driver med er for sært . . .?)</p> <p>Sårbarhet for utskifting av sentrale personer i administrasjon/styre</p> <p>Begrenset faglig styring/assistanse ved restaureringsarbeid.</p> <p>Vanskelig å drive langsiktig planarbeid bare med frivillighet.</p>
Hvad er de vigtigste erfaringer opnået i	La dugnaden være ubrytelig knyttet til medbestemmelse, men hold ideologiske mål og hensikter klare (stålhand i silkehanske). Fordel makt og ansvar. Sørg for informasjon

prosjektet - som andre kan lære noget af?	til alle. Hold flat struktur. Ikke gi individuelle fordeler, men hold fast på fellesskapet som fordelen
Hvilke anbefalinger kan udledes af projektet til brug for myndigheders arbejde med 'natur og kulturarv som ressource for godt livsmiljø'	Støtt opp om frivillige organisasjoner ved f.eks. å tilby hjelp til de tjenester som er vanskeligst å gjøre/få gjort på fritiden, nemlig de administrative. Hjelp med langtidsplanlegging, søknadsskriving, informasjonsarbeid, politiske prosesser. Tilby faglig hjelp. Tilby fysiske rammer hvor medlemmenes organisasjon kan finne sin egen form. (La folk få et eierforhold til egen organisasjon , det får man ikke ved å diktere alle premisser).
Yderligere informasjon	Se på www.bragdoya.no
Kontaktperson(er)	Klaus Olesen, aktivt medlem (tidl. styre) i Bragdøya kystlag +47 90527077. Mail: klaus.olesen@vaf.no

10) Vága Kommuna: 3 x vinder af Miljøkampagnen

ved borgmester Albert Ellefsen, Vága Kommuna (FO)

Projektets/initiativets titel	” Miljø venligste bygd”
Hvad handler projektet/initiativet om? (3-5 linjer)	At skabe god trivsel i lokalmiljøet
Hvem igangsatte projektet?	Færøernes Turistråd
Hvem indgår som samarbejdspartner i projektet/initiativet?	Færøernes Turistråd - www.ur.fo – Agenda 21 stovan, www.fkf.fo – Umhvørvistovan (Miljøstyrelsen), www.us.fo – FNU (Miljøog Natur interesse organisation)
Projektets finansiering, bevilling og tidsramme	Finansieres af Vága Kommuna. Bevillingen er mellem DKK 0,5 – 1,0 pr. år Tidsramme kontinuerligt
Hvordan er projektet organiseret?	Vága Kommunes tekniske forvaltning – pr. 1.januar 2010 bliver en lavet en ny kommunestruktur, hvor der bliver oprettet en afdeling til Miljø- Natur
Hvorfor blev projektet igangsat (baggrund) og hvilke konkrete problemer søger projektet at løse (hvad er projektets motivering)?	Projektet blev igangsat i 1996 i forbindelse med projektet – Miljøvenligste bygd. Turistrådet satte projektet i gang, fordi man mente at der var mangel på orden i bygd og by. Projektet dækker alt så som: byplan-renlighed og spildevand/kloak-renovation-husdyrholdning-kulturarv-turisme og målbevidste planer i fremtiden. Motevering er at være en kommune som har trivsel for borgerne som nr. 1 på dagsorden
Hvordan er projektet grebet an (hvilken strategi/metode er anvendt)?	Projektet er ikke strategisk styret. Det er kapacitetsbegrænset med hensyn til manpower og finansiering. Projektet er blevet holdt i gang af en ildsjæl ansat hos kommunen og en borgergruppe. Det er årligt møder med borgerne. Årligt bliver der arrangeret miljøvenlige dage.
Hvorfor er projektet grebet an på den valgte måde?	Det er for at søge kontakt hos borgerne og skabe en interesse i alle borgerne. Vi tror på, at det en betydning at interesse kommer nedefra og op, med fuld støtte fra kommunen.
Hvad er processen /procesforløbet i projektet?	Processen er: Plantning og natur – kulturarv.
Hvor i procesforløbet er man aktuelt?	Anlægge et friområde/park eller have i centrum
Hvilke resultater er der opnået? (eller hvilke forventes der opnået?)	Sandavagur Kommune, nu Vága Kommune er tre gange blevet valgt til miljøvenligste bygd på Færøerne. Da vejen til lufthavnen ligger tværs gennem byen undgår man ikke gæster fra hele verden. At få prædikatet en af Færøernes smukkeste byer tiltrækker turisme
Har projektet ændret sig væsentligt i processen?	Projektet går langsomt men sikkert
Hvad er/ har været projektets styrker og svagheder? Hvilke	Projektets styrke har været entusiasme fra ildsjæle og borgere. Projektets svaghed er samtidig at ildsjæle falder fra. Med vores omstrukturering forventer i en stabilitet i projektet.

barrierer har man stødt på i projektet?	Bevilget nok penge fra lanstyret og kommunebestyrelsen
Hvad er de vigtigste erfaringer opnået i projektet - som andre kan lære noget af?	Entusiasme fra borgergruppen. Og udarbejdelse af handlingsplan, som dog ikke er udført endnu
Hvilke anbefalinger kan udledes af projektet til brug for myndigheders arbejde med 'natur og kulturarv som ressource for godt livsmiljø'?	Gå gang i det små lokalsamfund indrag borgere, som er håndplukket til opgaven. Kommunens opgave skal være at strukturere, planlægge og skabe karme for borgernes interesser for natur og kulturarv
Yderligere information	www.vaga.fo
Kontaktperson(er)	Albert Ellefsen, borgmester alberte@vaga.fo , Jan á Høgabóli +298 282329

11) Groruddalen: Brobygning på tværs af etniske kulturer

ved kulturviter Synnøve Riise Bøgeberg, Oslo Kommune (NO)

Prosjektets/initiativets tittel	Groruddalssatsingen 2007 – 2016. Satsingen er det største norske byløftet i nyere historie. Prosjektet strekker seg over ti år, har over en milliard kroner i budsjett, og berører over 128 000 innbyggere i fire bydeler i Oslo
Hvad handler projektet/initiativet om? (3-5 linjer)	Prosjektets målsetting er å utvikle bærekraftig byutvikling, synlig miljøoppgrusting, bedre livskvalitet og samlet sett bedre levekår i Groruddalen.
Hvem igangsatte projektet?	Oslo kommune vedtok i 2000 å starte en satsing for å miljøoppgruste Groruddalen og inngikk et samarbeid med staten om opprettelse av ”Miljøsone Groruddalen”.
Hvem indgår som samarbeidspartner i projektet/initiativet?	Oslo kommune har ansvaret for den helhetlige utviklingen i Groruddalen. Byrådsavdeling for byutvikling koordinerer arbeidet i kommunen og samarbeidet med staten. Miljøverndepartementet koordinerer statens innsats. Fra statlig side deltar 17 departement/direktorat og fra kommunens side 17 etater/bydeler.
Prosjektets finansiering, bevilling og tidsramme	Staten og kommunen samfinansierer innsatsen. De økonomiske rammene avklares i de årlige budsjettprosessene i stat og kommune. De statlige og kommunale midlene fordeles til tiltak i fire programområder. Regjeringen og Oslo kommune er samarbeidspartnere i prosjektet. Staten v/ miljøvernministeren og kommunen v/ Byrådslederen signerte i 2007 en intensjonsavtale som løper fra 2007-2016
Hvordan er projektet organisert?	Samarbeidet mellom stat og kommune ledes gjennom årlige Politiske møter mellom miljøvernministeren og byrådslederen samt berørte statsråder og byråder. Det årlige Politiske møtet gir mål og retning for arbeidet, drøfter helheten og de økonomiske rammer for samarbeidet. Det administrativt sammensatte Samarbeidsutvalget for Groruddalen koordinerer samarbeidet og forbereder de politiske møtene. Utvalget skal ivareta helhet og samspill mellom programmene, rapportere til Politisk møte, sørge for evaluering og formidling av erfaringer. Regjeringen og byrådet er enige om å legge stor vekt på å bygge ut det lokale samarbeidet med bydeler og offentlige institusjoner, beboere, organisasjoner, borettslag og næringslivet.
Hvorfor blev projektet igangsatt (baggrund) og hvilke konkrete problemer søger projektet at løse (hvad er projektets motivering)?	I løpet av perioden fra 1950 til 1985 utviklet Groruddalen seg til å bli Oslos største konsentrasjon av drabantbyer. Fra slutten av 90-tallet har det vært en økende innflytting av minoritetsgrupper til dalen, og i dag utgjør disse gruppene i underkant av 40 % av befolkningen. I det samme tidsrommet viser både statens og kommunens levekårsindikatorer en forverring av levekårene i Groruddalen. Satsingen har som målsetning å bedre miljø og levekårsforholdene til befolkningen i de fire bydelene.

Hvordan er projektet grebet an (hvilken strategi/metode er anvendt)?	Det er etablert fire programområder med hver sin faggruppe som utarbeider årlige handlingsprogrammer, som fremmes for Samarbeidsutvalget. Gruppene er sammensatt av representanter fra statlige og kommunale etater, direktorater, bydelene og byrådsavdelingene. De overordnede strategiene er: Styrking av blågrønne strukturer, følges opp i gjennomføringsfasen. Ombygging av veisystemet og styrking av kollektivtransporten, det arbeides ikke med ombygging av veisystemet, men det er betydelig innsats for å styrke kollektivtilbudet. Effektivisering av arealbruk gjennom foredling, fortetting og transformasjon, denne strategien følges ikke opp gjennom satsingen, men det er mange private byutviklingsprosjekter som bidrar til oppfølging av denne strategien. Styrking av kulturminnevern og kulturaktivitetstilbudet, følges opp med gjennomføring av relevante tiltak.
Hvorfor er projektet grebet an på den valgte måte?	Satsingen er organisert innen fire temaområder for å ivareta den faglige bredden. De fire bydelene er sentrale aktører i satsingen.
Hvad er processen /procesforløbet i projektet?	I 2001 startet et bredt planarbeid for Groruddalen og i 2006 ble en helhetlig plan for dalen vedtatt. I 2007 inngikk stat og kommune en intensjonsavtale om å bedre miljø- og levestandardene i Groruddalen gjennom en satsing på 10 år. Det første handlingsprogrammet for gjennomføring dekker perioden 2007-2010. Handlingsprogram for 2010-2013 skal vedtas på politisk møte i mars 2010. Siste fase i satsingen vil være fra 2013 -2016
Hvor i procesforløbet er man aktuelt?	Satsingen er i slutten av første gjennomføringsfase. Arbeidet med å utarbeide handlingsprogram for andre gjennomføringsfase er igang. Vurderinger av målsetting og strategier for neste periode er gjennomført på bakgrunn av evalueringsarbeid som er foretatt. Det er satt i gang følgeevaluering av hele satsingen som skal gå over 2 år.
Hvilke resultater er der opnået? (eller hvilke forventes der opnået?)	Synlige nærmiljøtiltak gjennom opparbeidelse av attraktive møteplasser og sammenhengende tur- og sykkelvei. Bedre kollektivtrafikk ved hyppigere avgang på T-banen og ny bussrute på tvers av dalen. Flere innvandrerbarn snakker norsk ved skolestart gjennom tiltak som gratis kjernetid i barnehagen og språkopplæring. Bedre boområder gjennom opprusting av bygninger og parker.
Har projektet ændret sig væsentligt i processen?	I begynnelsen av satsingen var det et entydig fokus på miljøopprusting særlig i dalbunnen. I 2005 ble det vedtatt at satsingen skulle omfatte hele Groruddalen og at bydelene skulle spille en mer aktiv rolle i det videre arbeidet.
Hvad er/ har været projektets styrker og svagheder? Hvilke barrierer har man stødt på i projektet?	Styrken: Med omorganisering fikk satsingen en sosial dimensjon som den ikke hadde i kommunens "Helhetlige strategiske utviklingsplan". Endringen førte til aktiv deltagelse fra statlige aktører og bydelene, og ga umiddelbart satsingen et endret fokus allerede i det første året. Svakheter: Bydelene som i utgangspunktet er tjenesteyter innenfor sosial sektor har i satsingen rollen som prosjektansvarlig for enkelte fysiske investeringstiltak. Dette har medført mye friksjon mellom aktørene i satsingen og til en viss grad bidratt til en tregere oppstart på gjennomføringen av tiltak enn forventet.
Hvad er de vigtigste erfaringer opnået i projektet - som andre kan lære noget af?	1) Etter første gjennomføringsfase ser vi at flere av de store tiltakene som ble foreslått sentralt uten medvirkning fra beboerne kanskje ikke godt nok har nådd målsettingen. 2) Vanskelig å få raske synlige tiltak pga. lange planprosesser og avklaringer i forhold til ulike ansvarsforhold som prosjektledelse og driftsansvar.
Hvilke anbefalinger kan udledes af projektet til brug for myndigheders	Medvirkning og kunnskap om beboerens behov før man setter igang med konkrete tiltak er viktig. Erfaringen viser at der man ikke innhenter kunnskap gjennom medvirkning oppnår man lite eierskap til prosjektet. Resultatet kan i verste fall bli

arbejde med 'natur og kulturarv som ressource for godt livsmiljø'	misslykket. Avklar rolleansvaret før fordeling av midler.
Yderligere informasjon	Ytterlig informasjon om Groruddalssatsingen kan hentes på våre hjemmesider http://www.prosjekt-groruddalen.oslo.kommune.no/
Kontaktperson(er)	Synnøve Riise Bøgeberg synnove.bogeberg@radhuset.oslo.kommune.no tlf. 98266384

12) Mariagerfjord Kommune: Dejlig er fjorden

ved Marie Garsdal Brøsted, Mariagerfjord Kommune (DK)

Projektets/initiativets titel	Dejlig er Fjorden – historier og spor i fjordlandet Et eksempelprojekt med fokus på fjordens kulturarv og dens betydning for området
Hvad handler projektet/initiativet om? (3-5 linjer)	Projektet mål er at få sat fokus på kulturarven i vores kommune. Vi ønsker at få kulturarven indarbejdet i kommuneplanen og at bruge vores historie indadtil og udadtil. Helt konkret har kommunen udgivet et Fjordatlas, der fokuserer på kulturhistorien i og omkring Mariager Fjord. Bogens fokus er fjordens betydning for området og for de mennesker, der til alle tider har bosat sig ved den.
Hvem igangsatte projektet?	Projektet blev igangsat i foråret 2008, da Kulturarvsstyrelsen og Realdania udbød en pulje penge og en ny omgang: Kulturarvskommune. Mariagerfjord kommune ansøgte og blev én af landets fire kulturarvskommuner.
Hvem indgår som samarbejdspartner i projektet/initiativet?	Det var en del af betingelserne at der skulle tilknyttes eksterne konsulenter, der kunne vurdere områdets potentiale med nye og friske øjne. Kommunen valgte at bruge to arkitektfirmaer: Shønherr Landskab og Exners Tegnestue. Desuden har kommunens museer været vigtige samarbejdspartnere, men projektet er blevet styret fra Plan og Udviklingsafdelingen i kommunen.
Projektets finansiering, bevilling og tidsramme	Projektet er finansieret med 50% finansiering af Realdania og 50% af Mariagerfjord Kommune. Det samlede budget er på 1.000.000 kr. Tidsrammen er juni 2008 til juni 2010
Hvordan er projektet organiseret?	Projektet er organiseret som et udviklingsprojekt, der er styret af en kommunal tovholder. Projektet har en styregruppe af centrale embedsmænd og politikere, der har været med til at sikre den politiske forankring og indarbejdelsen af resultaterne i kommuneplanen. Museerne har desuden fungeret som interessegruppe, der har givet sparring og input gennem processen.
Hvorfor blev projektet igangsat (baggrund) og hvilke konkrete problemer søger projektet at løse (hvad er projektets motivering)?	Projektet blev igangsat, fordi Mariagerfjord Kommune blev én af landets nye kulturarvskommuner. Projektet ønsker at sætte kulturarv på dagsordenen og få den indarbejdet i kommuneplanen. Med kommunalreformen har kommunerne fået ansvaret for forvaltningen af kulturarven. Det er nyt for alle kommuner, men i Mariagerfjord Kommune har man ikke haft særlig tradition for at interessere sig for kulturarv og projektet skal derfor være med til at åbne politikernes øjne for, at kulturarv er en ressource og at den skal forvaltes ansvarligt og visionært. Projektet skal også ses som et integrationsprojekt i en kommune, der er sammensat på tværs af 6 gamle kommuner og 3 gamle amter. En afdækning af områdets historie med fokus på samspillet i fjordområdet skal være med til at give et stærkere tilhørsforhold til fjorden, fællesskabet og området som sådan.
Hvordan er projektet grebet an (hvilken strategi/metode er anvendt)?	Vi ville gerne være startet med store vidtfavnende udviklingsstrategier, men vi er startet med at lave en registrering af kulturarv og spor i fjordområdet. Det har vi gjort for at synliggøre at vi har en masse spændende kulturarv at værne om og for at understrege fjordens historiske sammenhængskraft. Det skulle gerne være med til at styrke tilhørsforholdet for de folk der bor her. Og give politikerne blik for at det er vigtigt at udvikle med kulturarven. Næste skridt er at løfte blikket og se på hvordan vi kan udnytte potentialet.
Hvorfor er projektet grebet an på den valgte måde?	For at opnå politisk forankring og så bygge videre. Kulturarv har ikke haft et særlig højt fokus for kommunens politikere og især ikke den kulturarv, der lå i de gamle nabokommuner. Der har derfor været behov for at synliggøre historien og se den i en ny sammenhæng.
Hvad er processen /procesforløbet i	Projektet har to halvdele: Fjordens betydning indadtil

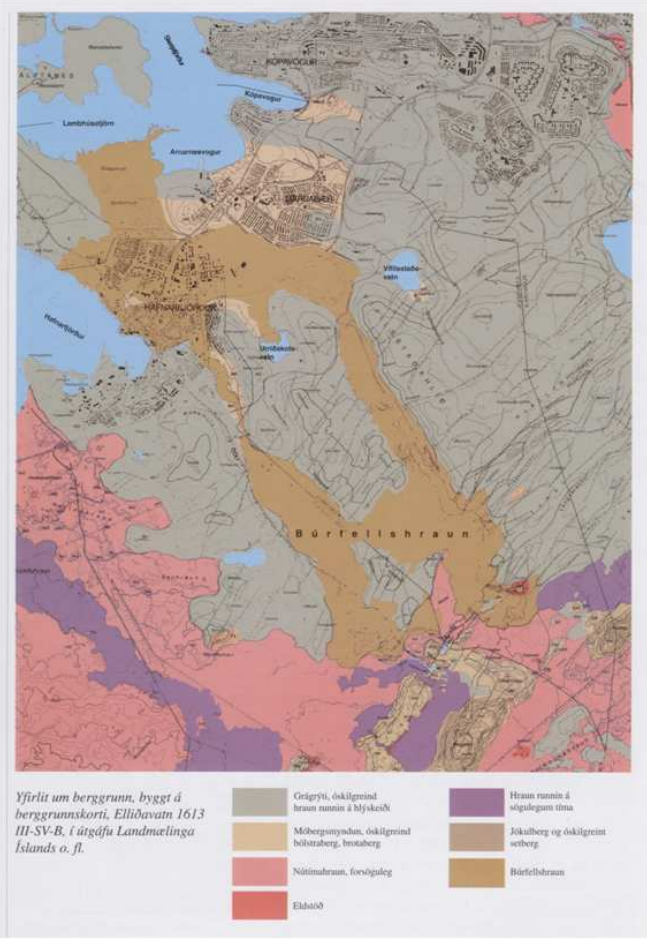
projektet?	<p>Registrering af fjordlandets kulturhistorie, udgivelse af Fjordatas med nedslag for området og indarbejdelse af resultaterne i kommuneplanen. Politisk forankring.</p> <p>Fjordens betydning udadtil Udarbejdelse af en strategi på baggrund af registreringerne i Fjordatlasset – hvordan skal vi forvalte det afdækkede potentiale. Hvordan kan vi bruge fjorden til at tiltrække virksomheder og tilflyttere til vores område?</p>
Hvor i procesforløbet er man aktuelt?	Vi har afsluttet første del. Vi har sammen med museer og konsulenter lavet og udgivet et Fjordatlas. Det har netop været i offentlighedsfase sammen med Kommuneplanen. Nu skal vi til at lave strategi.
Hvilke resultater er der opnået? (eller hvilke forventes der opnået?)	Fjordatlasset: Dejlig er Fjorden udkom d. 28. maj 2009 i 6000 eksemplarer. Kommunens borgere har gratis kunnet hente et på biblioteket. De er næsten væk. Der har også været en række fortællearrangementer på fjorden samt en udstilling til Fjordens Dag. Den politiske forankring er desuden godt i gang.
Har projektet ændret sig væsentligt i processen?	
Hvad er/ har været projektets styrker og svagheder? Hvilke barrierer har man stødt på i projektet?	<p>Projektet har haft en effektiv organisering, der har gjort det muligt at nå meget på kort tid. Vi har haft en meget lille effektiv arbejdsgruppe, der har kunnet foretage hurtige beslutninger og været primus motorer i udarbejdelsen af Fjordatlasset. Vi har også haft god opbakning fra projektets styregruppe med involverede politikere og chefer. Ulemperne er de samme som fordelene. Projektets styring har hængt på få skuldre og projektet er derfor sårbart. Lige nu ligger det hele fx stille fordi projektlederen er på barsel og ”stedfortræderen” er sygemeldt.</p> <p>Projektets vigtigste barriere har været timing. Vi fik at vide at vi var blevet kulturarvskommune lige før sct. Hans. Vi kunne ikke nå at få nyheden serveret til et byrådsmøde og politikerne hørte derfor om udnævnelsen i pressen, og det gjorde at den politiske forankring kom dårligt fra start. I løbet af sommeren havde vi i kommunen en række konkrete sager, hvor udnævnelsen var i konflikt med hvordan politikerne opererede og pressen kritiserede derfor kommunen for at være selvmodsigende.</p> <p>Projektets grundlæggende præmis om at indoperere kulturarv i kommuneplanen var også svær fordi tidsplanerne for de to ting ikke passede sammen.</p> <p>Vi har også haft konkrete/faglige problemer med vores konsulenter. Og der har været en museumsfusion, der blev meget politisk og derfor også var en sprængfarlig del af projektet.</p> <p>Økonomien er selvsagt en anden barriere. Vi har haft meget få penge at lave projekt for. Der er som nævnt krav om brug af eksterne konsulenter, og så ryger pengene hurtigt og kommunen er ikke selv villig til at bruge flere penge. Det ville have været gavnligt, hvis vi havde fokuseret mere energi og flere penge på at lave noget bearbejde for politikerne og havde fået givet dem større kendskab til projektet og til emnet, men det var der hverken tid eller økonomi til.</p>
Hvad er de vigtigste erfaringer opnået i projektet - som andre kan lære noget af?	<p>Det er altafgørende at have politikerne med og ligegyldigt hvor godt et arbejde man laver, kan vi ikke bestemme i byrådsalen....Vi har også erfaret, at vi er kommet rigtig langt med vores politikere ved at præsentere projektet med ukuelig optimisme, provokation og gejst. Kulturarv har kontaktflader til rigtig mange udviklingsprojekter og vi har bearbejdet meget for at sprede kendskabet til projektet internt i kommunen i forskellige samarbejdssammenhænge og det har givet en bred forankring og en godt kendskab til projektet.</p> <p>Vi har desuden lært at man skal have mere detaljerede aftaler/kontrakter med konsulenterne end vi har haft.</p>

Hvilke anbefalinger kan udledes af projektet til brug for myndigheders arbejde med 'natur og kulturarv som ressource for godt livsmiljø'	Det ville være gavnligt, hvis myndighederne har lidt mere føling med virkeligheden i kommunerne og f.eks. ikke offentliggør de nye kulturarvskommuner lige op til en sommerferie, hvor vi ikke kan få politikerne i tale. Samtidig skal de forstå at kulturarv ikke er selvindlysende vigtigt ude i den almindelige kommuneverden. og der bliver lavet mange uskønne beslutninger i en sammensat fjordkommune, der aldrig rigtig har interesseret sig for emnet.
Yderligere information	
Kontaktperson(er)	Marie Garsdal Brøsted, Udviklingskonsulent, projektleder. Simone Christensen, Arkitekt i Planafdelingen. Med i arbejdsgruppe og styregruppe.

13) Nynäshamns kommun: Investering i motions- och mötesplatser i tätortsnära natur
ved kommunalråd Iljan Batlan, Nynäshamns kommun (SE)

14) Lavaelvebyen Garðabær

ved planeringschef Arinbjorn Vilhjamsson (IS)

Projektets titel	”Lavaelvebyen” Garðabær. Naturværn av vulkankrateren Búrfell og lavafloden Búrfellshraun midt i byen.
Hvad handler projektet om? (3-5 linjer)	<p>Projektet handler om et 7000 år gammel naturfænomen midt i vores by og hvordan det skal bevares i fremtiden som del af vores hverdagsliv.</p> <p>Yfirlit um berggrunn, byggt á berggrunnskorti, Elliðavatn 1613 III-SV-B, í útgáfu Landmælinga Íslands o. fl.</p> <ul style="list-style-type: none"> Grágrýti, óskilgreind hraun runnin á blýskelk Mobergsmýndun, óskilgreind bílstraberg, brotaberg Náttúrahraun, ferskvægis Ekkaból Hraun runnin á sögulegum tíma Jökulberg og óskilgreint setberg Búrfellshraun
Hvem igangsatte projektet?	Projektet blev igangsat som et samarbejde mellem Garðabær kommune og Den islandske Miljöstyrelsen.
Hvem indgår som samarbejdspartner i projektet?	Garðabær kommune, Den islandske Miljöstyrelsen og Landslag-landskabsarkitekter.
Projektet finansiering, bevilling og tidsramme	Projektet er finansieret af Garðabær kommune.
Hvordan er projektet organiseret?	Projektet er organiseret som naturværn- og planlægningsprogram og ledet af kommunes planeringschef og miljøchef og af afdelingsleder i Den islandske Miljöstyrelsen.
Hvorfor blev projektet igangsat (baggrund) og hvilke konkrete problemer søger projektet at løse (hvad er projektets	For fem år siden blev et nyt indkøbscenter (IKEA) planlagt og bygget på lavaen Búrfellshraun selv om lavaen har haft status som naturværnomsråde i byens kommuneplan siden 1985. Det har udløst store protester i Kommunen og resultatet var, at bystyrelsen nu vil beskytte lavafloden og krateret som en helhed. Projektets mål er at skabe forudsætning for lavaens beskyttelse og benyttelse som fritidsområde i fremtiden.

motivering)?	
Hvordan er projektet grebet an (hvilken strategi/metode er anvendt)?	I år og næste år skal krateret og lavaen få status som statslig og kommunal naturværnomsråde. I 2012-2015 skal området planlægges.
Hvorfor er projektet grebet an på den valgte måde?	For at forsikre lavaens stilling som naturværnets fritidsområde i fremtiden.
Hvad er processen /procesforløbet i projektet?	Til at begynde med skal lavaen få status som naturværnomsråde, og siden skal det planlægges som fritidsområde.
Hvor i procesforløbet er man aktuelt?	C.a. 20 % af området har nu fået status som naturværnomsråde.
Hvilke resultater er der opnået? (eller hvilke forventes der opnået?)	Næste år skal ca. 40 % have status som naturværnomsråde.
Har projektet ændret sig væsentligt processen?	Området omkring søen Vífilstaðavatn skal tillægges til naturværnomsrådet.
Hvad er/ har været projektets styrker og svagheder? Hvilke barrierer har man stødt på i projektet?	Styrken har været den positive diskussion om lavaens betydning for samfundet. De væsentligste vanskeligheder i projektet har bestået af en del af lavaen er på privatejendom og at landejererne har haft planer og at bygge f.eks. en golfbane in lavaen.
Hvad er de vigtigste erfaringer opnået i projektet - som andre kan lære noget af?	At naturværndefinitionen og planlægningen må være udført på den måde, at den bliver taget seriøs i fremtiden.
Hvilke anbefalinger kan udledes af projektet til brug for myndigheders	

arbejde med 'natur og kulturarv som ressource for godt livsmiljø'	
Yderligere information	Yderligere information om projektet kan findes på http://www.gardabaer.is/frett/~NewsID/7569
Kontaktperson	Kontaterperson: Arinbjörn Vilhjálmsson (arinbjorn@gardabaer.is)